

Wybrane demokratyczne zasady zawarte w Konstytucji RP

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 24.08.2020 r.].
- Źródło: oprac. własne.

Wybrane demokratyczne zasady zawarte w Konstytucji RP

Źródło: Ezequiel_Octaviano, domena publiczna.

Życie wspólnoty państwowej w Rzeczypospolitej Polskiej, a w jej ramach także każdej wspólnoty samorządowej, jest uregulowane obowiązującym systemem prawa. Jest on hierarchicznie uporządkowany i odnosi się do licznych sfer życia obywateli. Na szczycie tego systemu znajduje się Konstytucja RP jako najwyższy akt prawny określający specyfikę ustroju państwa polskiego. Zawiera liczne normy, których znajomość jest przydatna w wielu sytuacjach życia codziennego.

Twoje cele

- Przeanalizujesz znaczenie preambuły w Konstytucji RP.
- Scharakteryzujesz zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji RP.
- Sklasyfikujesz formy demokracji bezpośredniej i konsultacje publiczne na gruncie polskiego systemu prawa.
- Porównasz wybory do Sejmu RP i Senatu RP.

Przeczytaj

Preambuła Konstytucji RP

“ **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.**

W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie, my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej, zarówno wierzący w Boga będącego źródłem prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna, jak i nie podzielający tej wiary, a te uniwersalne wartości wywodzący z innych źródeł, równi w prawach i w powinnościach wobec dobra wspólnego – Polski, wdzięczni naszym przodkom za ich pracę, za walkę o niepodległość okupioną ogromnymi ofiarami, za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich wartościach, nawiązując do najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej, zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku, złączeni więzami wspólnoty z naszymi rodakami rozszanowanymi po świecie, świadomi potrzeby współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej, pomni gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były w naszej Ojczyźnie łamane, pragnąc na zawsze zagwarantować prawa obywatelskie, a działaniu instytucji publicznych zapewnić rzetelność i sprawność, w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem lub przed własnym sumieniem, ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej jako prawa podstawowe dla państwa oparte na poszanowaniu wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali, wzywamy, aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka, jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi, a poszanowanie tych zasad mieli za niewzruszoną podstawę Rzeczypospolitej Polskiej.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 24.08.2020 r.].

Preambuła do polskiej konstytucji, podobnie jak w przypadku wielu innych konstytucji, jest uroczystym wstępem do pozostałych części tego aktu. Zawiera swoje *ratio legis*, wskazując motywy jej uchwalenia oraz zamierzone cele i podstawowe wartości. Preambuła Konstytucji RP przedstawia historyczne i polityczne podstawy aktu i pozwala na wskazanie ważniejszych wydarzeń towarzyszących jej uchwalaniu. Stanowi swego rodzaju wskazówkę dla obywateli, na jakich wartościach i jakiej tradycji została ufundowana. Wyraźnie można w niej także wyodrębnić niektóre zasady ustroju RP.

Zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji RP

Zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji RP to:

zasada demokratycznego państwa prawnego
zgodnie z tą zasadą państwo odzwierciedla akceptowany przez obywateli system wartości i urzeczywistnia zasady sprawiedliwości społecznej, a organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa;
zasada unitarnej formy państwa
na całym terytorium państwa obowiązuje jedna konstytucja, jednolity system prawny, jednolita władza ustawodawcza, wykonawcza i sędziowska oraz jednolity podział administracyjny;
zasada zwierzchnictwa narodu
zwierzchnia władza należy do narodu, który sprawuje ją za pośrednictwem swoich przedstawicieli lub bezpośrednio;
zasada gwarancji praw i wolności jednostki
państwo zapewnia ochronę praw i wolności wszystkim osobom;
zasada konstytucjonalizmu

oznacza, że konstytucja jest ustawą zasadniczą, która reguluje życie polityczne, gospodarcze i społeczne, określa relacje władzy, obywateli, osób przebywających na terytorium państwa, w którym obowiązuje, określa prawa, obowiązki i wolności obywateli;

zasada podziału i równowagi władz

władza w państwie dzieli się na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą; władze te wzajemnie się kontrolują i równoważą;

zasada republikańskiej formy rządu

Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli; zasada ta wyklucza jakąkolwiek władzę dziedziczną albo dożywotnią;

zasada pluralizmu politycznego

zasada ta przewiduje wolność tworzenia i działania partii politycznych zrzeszających na zasadach dobrowolności i równości obywateli polskich;

zasada decentralizacji władzy publicznej i samorządności

ustrój państwa gwarantuje decentralizację władzy państwowej m.in. przez przenoszenie zadań i kompetencji z organów centralnych na jednostki administracyjne niższego szczebla; przejawem tej zasady jest podział administracji na rządową i samorządową, przez którą obywatele mają wpływ na sprawowanie władzy publicznej na poziomie lokalnym;

zasada społecznej gospodarki rynkowej

promuje takie wartości, jak wolność działalności gospodarczej, własności prywatnej i solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych.

Katalog zasad ustrojowych nie jest zamknięty.

Referendum ogólnokrajowe

Przejawem demokracji bezpośredniej jest referendum ogólnokrajowe. Są trzy jego rodzaje:

referendum zatwierdzające zmianę konstytucji (art. 235 Konstytucji RP); zarządza je Marszałek Sejmu RP na wniosek Prezydenta RP, Senatu RP lub co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów, a jego wynik jest wiążący, gdy za zmianą konstytucji opowiedziała się większość głosujących (w tym przypadku nie jest wymagana określona frekwencja głosujących);

2 referendum w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa (art. 125 Konstytucji RP); zarządza je Sejm RP bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub prezydent za zgodą senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów, a jego wynik jest wiążący, jeżeli w referendum wzięło udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania;

referendum w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej (art. 90 Konstytucji RP) zgodnie z przepisem art. 125 Konstytucji RP.

3

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Referendum lokalne

Referendum lokalne jest drugą formą demokracji bezpośredniej. Podstawą prawną jego przeprowadzenia są artykuły 4 i 170 Konstytucji RP, a szczegółowe regulacje zawiera ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym. Zgodnie z jej treścią mieszkańcy [jednostki samorządu terytorialnego](#), jako członkowie wspólnoty samorządowej, w referendum wyrażają swoją wolę w następujących sprawach:

- odwołania organu stanowiącego tej jednostki;
- sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów danej jednostki;
- w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących tę wspólnotę.

Referendum gminne może być także przeprowadzone w sprawach:

- odwołania wójta (burmistrza, prezydenta miasta);
- samoopodatkowanie się mieszkańców na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy.

Referendum lokalne jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum oddano więcej niż połowę ważnych głosów. Wynik referendum gminnego w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne jest rozstrzygający, jeżeli za oddano co najmniej 2/3 ważnych głosów.

Konsultacje publiczne

Konsultacje publiczne to instytucja służąca uwzględnieniu opinii społeczeństwa obywatelskiego w procesie stanowienia prawa. Celem konsultacji publicznych jest zebranie opinii do rządowego projektu ustawy, rozporządzenia, założeń do ustawy, strategii, programów oraz stanowisk rządu do poselskich projektów ustaw od podmiotów pochodzących spoza sektora organów i instytucji państwowych (głównie od organizacji społecznych i obywateli, którzy wyrażą chęć zgłoszenia takich opinii).

Wśród najważniejszych korzyści prowadzenia konsultacji publicznych znajdują się:

- rozeznanie stanowisk różnych grup adresatów proponowanego rozwiązania;
- poprawa rozwiązania, które jest przedmiotem konsultacji publicznej;
- przedstawienie nowych propozycji rozwiązań.

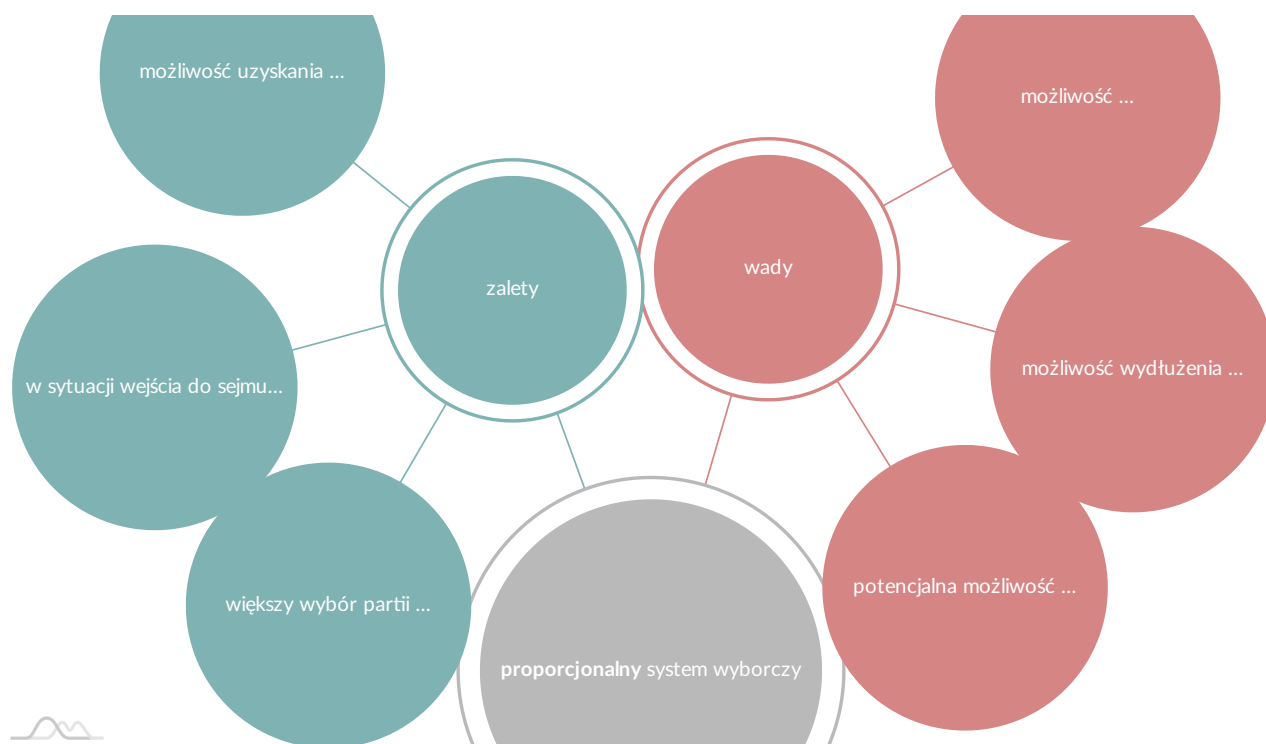
Podstawową korzyścią konsultacji publicznych jest też upowszechnienie informacji o prowadzonych działaniach, a także większa ich akceptacja społeczna.

W procesie konsultacji szczególne miejsce zajmują organizacje reprezentujące przedsiębiorców, z którymi konsultowanych jest wiele projektów dokumentów rządowych, np. projektów ustaw dotyczących funkcjonowania związków zawodowych.

Wybory do Sejmu RP

W wyborach do Sejmu RP obowiązuje proporcjonalny system wyborczy. Jest on używany w okręgach wielomandatowych w głosowaniu na listy wyborcze. Mandaty w tym systemie

wyborczym są dzielone wprost proporcjonalnie do liczby głosów, jaka padła na konkretną listę kandydatów. Kształt reprezentacji politycznej w Sejmie RP, oprócz systemu wyborczego, jest zależny od progów wyborczych. Mandaty są dzielone tylko na te partie polityczne i komitety wyborcze, które przekroczyły pięcioprocentowy próg wyborczy dla partii politycznych i ośmioprocentowy dla koalicji wyborczych. Progi wyborcze zostały wprowadzone, aby przeciwdziałać rozdrobnieniu Sejmu RP. System wyborczy proporcjonalny wykazuje zarówno wady, jak i zalety.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wybory do Senatu RP

W wyborach do Senatu RP obowiązuje system wyborczy większościowy. Stosuje się go najczęściej w okręgach jednomandatowych, a mandat zdobywa ten kandydujący, który uzyska największą liczbę głosów w danym okręgu. Głosy, które zostały oddane na innych kandydatów, nie biorą udziału w rozdziale mandatów. Również system większościowy ma wady i zalety.

Do wad zaliczamy:

- ograniczenie możliwości politycznego wyboru tylko do największych partii politycznych;
- w wyborach znaczenie mają tylko najsilniejsi kandydaci.

Z kolei jego zaletą jest głos jest oddawany na konkretnego kandydata, a nie na listę partii.

Słownik

jednostki samorządu terytorialnego

gminy, powiaty, województwa

organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego

rady gmin, rady powiatów, sejmiki województw

ratio legis

sens ustawy, motyw ustawodawczy

RP

Rzeczpospolita Polska

Gra interaktywna

Polecenie 1

Sprawdź swoją wiedzę, biorąc udział w poniższej grze.

Test

Sprawdź swoją wiedzę, biorąc udział w grze

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

7 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Ćwiczenie 1

Zastanów się, dlaczego w wyborach do Sejmu RP i Senatu RP obowiązują różne systemy wyborcze.

Ćwiczenie 2

Wskaż, którą zasadę ustrojową można uznać za najważniejszą, a którą za najmniej ważną.

Ćwiczenie 3

Rozważ, czy niezbędnym elementem demokratycznego państwa prawa jest posiadanie konstytucji.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Przeanalizuj przedstawioną sytuację i wykonaj polecenie.

W wyborach do Sejmu RP wystartowały 4 partie polityczne i 2 komitety wyborcze, uzyskując następujące poparcie: partia nr 1 – 35% głosujących, partia nr 2 – 15% głosujących, partia nr 3 – 10% głosujących, partia nr 4 – 4% głosujących, komitet wyborczy nr 1 – 7% głosujących, komitet wyborczy nr 2 – 29% głosujących.

Źródło: oprac. własne.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Art. 11

Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych. Partie polityczne zrzeszają na zasadach dobrowolności i równości obywateli polskich w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 24.08.2020 r.].

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

W Gminie Czarna na koniec 2019 r. stwierdzono znaczny deficyt budżetowy, w związku z czym planowane remonty gminnych dróg musiały zostać przełożone na późniejszy, bliżej nieokreślony termin. Aby jednak pozyskać dodatkowe środki na ten cel, na początku 2020 r. przeprowadzono referendum gminne w sprawie samoopodatkowania mieszkańców. Cieszyło się ono znacznym zainteresowaniem, wzięło w nim udział 70% mieszkańców gminy uprawnionych do głosowania. Za samoopodatkowaniem odpowiedziało się 55% głosujących.

Źródło: oprac. własne.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Art. 10

1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.

2. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 24.08.2020 r.].

Dla nauczyciela

Autor: Dawid Tarczyński

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Wybrane demokratyczne zasady zawarte w Konstytucji RP

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakers podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

- 1) charakteryzuje zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (demokratycznego państwa prawnego, unitarnej formy państwa, zwierzchnictwa narodu, gwarancji praw i wolności jednostki, konstytucjonalizmu, podziału i równowagi władz, republikańskiej formy rządu, pluralizmu, decentralizacji, samorządności, społecznej gospodarki rynkowej); analizuje sformułowania preambuły Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej; przedstawia specyfikę referendum ogólnokrajowego i rodzajów referendów lokalnych w Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia, jakie warunki muszą zostać spełnione, by referendum się odbyło oraz by jego wyniki były wiążące (w przypadku lokalnych: by było ważne); wyjaśnia – na wybranym przykładzie – wpływ konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) wyjaśnia, jak przeprowadzane są powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej; na przykładzie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej porównuje ordynację proporcjonalną i większościową; analizuje potencjalne wady i zalety każdego z tych systemów wyborczych;
- 4) przedstawia strukturę oraz organizację pracy Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (prezydium, komisje, kluby i koła; kworum, rodzaje większości) oraz status posła, w tym instytucje mandatu wolnego i immunitetu; wymienia kompetencje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Zgromadzenia Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) wykazuje znaczenie, jakie dla pozycji ustrojowej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ma fakt wyborów powszechnych; przedstawia kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej

Polskiej: ceremonialno-reprezentacyjne, w stosunku do rządu, parlamentu i władzy sądowniczej, w polityce zagranicznej oraz bezpieczeństwa państwa; analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – poziom legitymizacji społecznej władzy prezydenckiej;

6) przedstawia kompetencje Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; wymienia podstawowe działy administracji rządowej i zadania wojewody; wyjaśnia rolę prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia procedury powoływania i odwoływania rządu, używając określeń: wotum zaufania, konstruktywne wotum nieufności, wotum nieufności wobec ministra, dymisja (w tym w wyniku skrócenia kadencji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej);

7) przedstawia zakres działania poszczególnych poziomów samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem struktury głównych kierunków wydatków budżetowych na te działania oraz źródeł ich finansowania;

8) przedstawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy i miasta na prawach powiatu oraz powiatu i województwa w Rzeczypospolitej Polskiej; charakteryzuje kompetencje tych organów i zależności między nimi;

9) przygotowuje opracowanie promujące działania organów wybranego samorządu terytorialnego na poziomie powiatu lub województwa w Rzeczypospolitej Polskiej;

10) przedstawia strukturę sądownictwa powszechnego i administracyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zadania Sądu Najwyższego; uzasadnia potrzebę niezależności sądów i niezawisłości sędziów;

11) przedstawia kompetencje Najwyższej Izby Kontroli, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu i prokuratury w Rzeczypospolitej Polskiej; uzasadnia znaczenie tych instytucji dla funkcjonowania państwa prawa.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje znaczenie preambuły w Konstytucji RP;
- charakteryzuje zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji RP;

- klasyfikuje formy demokracji bezpośredniej i konsultacje publiczne na gruncie polskiego systemu prawa;
- porównuje wybory do Sejmu RP i Senatu RP.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- burza mózgów;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem multimediu.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie odpowiadają na pytania:

- czy wiedzą, co to są zasady ustrojowe RP i potrafią je wymienić;
- czy znają jakieś formy demokracji bezpośredniej;
- czy wiedzą, na czym polegają różnice w wyborach do Sejmu i Senatu RP.

Odpowiedzi są zapisywane na tablicy przez wybraną osobę.

2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Wprowadzenie nauczyciela – omówienie:

- budowy Konstytucji RP i znaczenia preambuły;
- zasad ustrojowych zawartych w Konstytucji RP;
- formy demokracji bezpośredniej i konsultacji publicznych;
- wyborów do Sejmu RP i Senatu RP.

2. W klasie zostaje przeprowadzona dyskusja na temat: „Czy państwo może funkcjonować bez konstytucji?”

3. Sporządzenie notatki z lekcji z podziałem na najważniejsze informacje dotyczące:

- zasad ustrojowych zawartych w Konstytucji RP;
- formy demokracji bezpośredniej i konsultacji publicznych;
- wyborów do Sejmu RP i Senatu RP.

Faza podsumowująca

1. Praca z multimedium.

2. Wykonanie ćwiczeń do multimedium (1–3).

Praca domowa:

Wykonanie ćwiczeń z modułu „Sprawdź się” (1–8).

Materiały pomocnicze:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Quiz może być wykorzystany do lekcji powtórzeniowej lub jako materiał do przygotowania prezentacji multimedialnej o wybranych zasadach zawartych w konstytucji.